

Knižničné poriadky verejných knižníc na Slovensku na prelome 19.-20. storočia.¹

I.

RÖSSLER, Elemér. A Kassai Múzeum Nyilvános Könyvtárának czimjegyzéke. Kassa: Nyomatott Werfer Károly Akad. Könyv-, kő- És Műnyomdájában, 1904. xiii, [2], 728 s.²

Predmetový katalóg knižnice Košického múzea uvádza meno autora, názov, miesto vydania, tlačiara, resp. vydavateľa, rok vydania, signatúru zahŕňa popis 11103 zväzkov kníh.³

Knižničný poriadok

§ 1. Verejná knižnica Košického múzea je otvorená okrem sviatočných dní a piatku každý deň (aj v nedeľu) popoludní od 3. hod. do 7. hod. V mesiacoch júl a august je knižnica otvorená dvakrát do týždňa: v stredu a vo štvrtok popoludní od 3. hod. do 7. hod. Knižnica je zatvorená na Nový rok, deň pred Štedrým dňom, dva vianočné dni, od Veľkého piatku do druhého dňa po Veľkej noci (vrátane) a dva dni počas Turíc.

§ 2. Knižnica je otvorená a bezplatne dostupná pre všetkých, ktorí sú slušne oblečení a majú viac ako 16 rokov.

§ 3. V študovni je nutné dodržiavať tichý režim, treba sa vyvarovať suchotaniu, šumu a tiež rozprávaniu. Tí, ktorí tento režim, ticho a pokoj, porušia aj napriek upozorneniam môžu byť z knižnice vyvedení, o takomto postupe knihovník musí podať správu riaditeľovi múzea a dotyčnému môže navrhnúť vylúčenie z knižnice na kratšiu alebo dlhšiu dobu.

§ 4. Katalógy môžu používať čitatelia len na mieste pre ne určené, po použití jednotlivých zväzkov katalógov je nutné odložiť ich na pôvodné miesto.

§ 5. Na každú knihu je potrebné vypísať žiadanku, ktorej jedna časť sa čitateľovi vráti po odovzdaní vypožičanej knihy. Až na niekoľko výnimiek, na každé jedno dielo je potrebné vypísať osobitnú žiadanku.

§ 6. Časopisy a brožované vydania sú k dispozícii v na to určených obaloch.

§ 7. Predstavenstvo v prípadoch zaslúžiacich si špeciálnu pozornosť môže povoliť, že z verejnej knižnice na vopred určený čas a zložením potrebnej zálohy sa môžu jednotlivé diela aj vypožičať.

§ 8. Prekresľovanie ilustrácií a umeleckých listov cez pauzovací papier je zakázané.

§ 9. Používanie atramentu, tušu a farieb je povolené len pri osobitnom, na tieto činnosti slúžiacom stole.

§ 10. Jednotlivé knihy je zakázané chytať rukami v rukaviciach alebo vlhkými rukami.

§ 11. Čitateľ, ktorý vypožičanú knihu, umelecký list, atď. poškodí a znehodnotí, musí ich nahradiť v plnej výške spôsobenej škody. Rozsah škody určí riaditeľ múzea.

§ 12. Povinnosťou knihovníkov je pomáhať návštevníkom a používateľom knižnice ale takisto aj návštevníci sú povinní dodržiavať pokyny knihovníka.

¹ Príspevok je súčasťou plnenia grantu VEGA č. 1/0675/14 Výskum katalógov historických knižníc ako fenoménu kultúrneho dedičstva Slovenska a Slovákov.

² OSzK 55.045; UKB I a/56; SNK SC 2300; SNK SC 13054

³ BÁLENT, Boris. [Súpis katalógov historických knižníc]. Rukopis, s. 150; Teória a výskum knihovníctva a bibliografie: Výskumy č. 40: Historické knižničné fondy na Slovensku. Martin: Matica slovenská, 1988, s. 106; Zoznam tlačených katalógov knižníc na Slovensku. Martin: Matica slovenská, 1958.

II.

ALAPI, Gyula. A Vármegyei Könyvtár Címjegyzéke: Az 1876-1906-ig Szerzett Művek Jegyzéke. Komárom: Spitzer Sándor Könyvnyomdája, 1906. 48 s. - Komáromvármegye Könyvtára Kiadványai I.⁴

Predmetový katalóg župnej knižnice v Komárne obsahuje okolo 900 titulov kníh (celkove v tom období bolo v knižnici okolo 10.000 zväzkov) s rokmi vydania 1876-1906 z nasledujúcich oblastí: I. Náboženstvo, II. Právo a štátoveda, III. Prírodné vedy, IV. Filozofia, filológia, estetika, sociológia, pedagogia, V. Dejiny a pomocné vedy historické, VI. Krásna literatúra a VII. Rôzne, s uvedením autora, názvu, miesta a roku vydania a signatúry.⁵

Pravidlá pre správu a používanie Knižnice Komárňanskej župy

§ 1. Každý zbierkový predmet, ktorý sa dostane do knižnice musí byť najprv zapísaný do denníka nadobudnutého majetku a opatrený knižničnou pečiatkou, - pred týmito úkonmi nemôže byť vypožičaný žiadny predmet.

§ 2. Zo zbierok knižnice (Kulesárova, Ghyczyho knižnica, župná zbierka) je vyhotovený lístkový katalóg a odborné repertoriá.

§ 3. Knižnice v majetku Komárňanskej župy môže používať každý občan Komárňanskej župy a každý počestný obyvateľ mesta Komárno, muž či žena, ktorý dovŕšil 15 rokov, a ktorý bude dodržiavať knižničné pravidlá. V prípade maloletých podpíšu za nich potrebné prehlásenie rodičia alebo poručník. Študenti môžu používať knižnicu na základe učiteľom vystaveného odporúčacieho listu.

§ 4. Používanie knižnice je bezplatné a povinnosťou každého čitateľa je udržiavať vypožičané knihy v čistote a chrániť ich pred poškodením.

§ 5. Čitatelia dostanú preukaz, na znak jeho prevzatia vlastnoručne podpíšu tento knižničný poriadok.

§ 6. Knižné výpožičky sa uskutočňujú cez žiadanky, ktoré musí čitateľ podpísať, pri vrátení knihy jedna časť žiadanky bude vrátená ako potvrdenie vrátenia knihy, druhá časť bude slúžiť knižnici ako podklad k štatistike.

§ 7. Z knižnice môžu byť vypožičané len zviazané knihy.

⁴ OSzK Hung I. 3565 ch; SNK SC 24881

⁵ BÁLENT, Boris. [Súpis katalógov historických knižníc]. Rukopis, s. 158; GUNDOVÁ, Klára (ed.). Knižná kultúra na južnom Slovensku v minulosti a v súčasnosti. Sprievodca pre účastníkov 5. aktívu pracovníkov z oblasti historických knižničných fondov „Knižná kultúra na južnom Slovensku v minulosti a v súčasnosti“ v Komárne 4.-5. októbra 1988. Komárno: Okresný národný výbor, 1988. 196 s.; Zoznam tlačených katalógov knižníc na Slovensku. Martin: Matica slovenská, 1958.

§ 8. Brožované knihy a vzácne exempláre sa môžu čítať len v knižnici, a to so súhlasom a pod dozorom knihovníka.

§ 9. Knižnica je otvorená pre verejnosť dvakrát do týždňa, a to v pondelok popoludní od 2. hod. do 5. hod. a v piatok dopoludnia od 9. hod. do 11. hod., s výnimkou dní, ktoré pripadnú na sviatky.

§ 10. Čitateľ si spravidla môže naraz vypožičať len jedno dielo, aj keď pozostáva z viacerých zväzkov. V odôvodnenom prípade môže knižnica požičať aj dve diela.

§ 11. Odborníkom alebo popredným spoločenským postavením disponujúcim osobám, ktoré knihovník pozná osobne, je možné požičať aj viac kníh na základe vlastnoručne podpísaného potvrdenia.

§ 12. Výpožičná doba pre beletriu je 14 dní, pre vedecké diela 30 dní. Počas tejto doby je povinný každý čitateľ knihu vrátiť do rúk knihovníka, v prípade, že to nie je možné, je potrebné túto skutočnosť oznámiť knihovníkovi, ktorý môže dobu výpožičky predĺžiť najviac na jeden ďalší mesiac.

§ 13. Čitateľ, od doby vypožičania knihy až po jej vrátenie, je plne zodpovedný za všetky jej vnútorné aj vonkajšie poškodenia. Je prísne zakázané ohýbať strany v knihe, čokoľvek do knihy písať a podčiarkovať text: kto akýmkoľvek spôsobom knihu zašpiní alebo poškodí musí túto škodu zaplatiť. V prípade straty knihy je nutné túto skutočnosť ohlásiť knižnici, ktoré sa postará o získanie nového exempláru na ťarchu čitateľa. Ak sa táto kniha už nedá kúpiť v kníhkupectvách, potom čitateľ musí túto knihu uhradiť. Takto získané peniaze sa použijú na zakúpenie alebo zaobstaranie chýbajúcich alebo nových kníh.

§ 14. Čitateľ si nemôže vypožičať novú knihu dovtedy, kým predchádzajúce knihy, ktorým už uplynula výpožičná doba, nebudú vrátené.

§ 15. Poškodenia vypožičaných diel sú zaznamenané na výpožičnom lístku. Pri vrátení knihy budú tieto poškodenia skontrolované.

§ 16. Knihy sa môžu požičiavať aj úradom a osvetovým inštitúciám na základe oficiálnej žiadosti a záruky.

§ 17. Po uplynutí výpožičnej doby knihovník upozorní čitateľa, aby knihu vrátil. V prípade neúspechu druhé upozornenie vystaví podžupan. Ak sa ani táto upomienka nestretnie s kladným ohlasom, kniha bude vymáhaná súdnou cestou, o čom bude čitateľ informovaný.

§ 18. Vydávanie kníh sa uskutočňuje v knižničnej miestnosti podľa poradia zadaných požiadaviek, návštevníci knižnice sú povinní dodržiavať ticho..

§ 19. Čitateľovi, ktorý porušuje pravidlá, môže knihovník odobrať čitateľský preukaz na určitú dobu, čitateľ sa môže odvolať k podžupanovi. Kto vážne poruší pravidlá používania knižnice, tomu môže podžupan odobrať možnosť používať knižnicu natrvalo. Zoznam týchto čitateľov je vystavený v miestnosti knižnice.

§ 20. Tento poriadok vstúpi do platnosti 1. januára 1905.

Zo zasadania valného zhromaždenia Komárňanskej župy 30. decembra 1904..

Zasadanie knižničného výboru 20. marca 1906 sa uznieslo na ďalších pravidlách:

1. Z knižnice vypožičané knihy je prísne zakázané požičiavať ďalej.
2. Úplne neznámym osobám, ktoré knihovník nepozná a nevedia sa preukázať ani odporúčajúcim listom knihovníkovi známej osoby, sa kniha môže požičať len v tom prípade, ak žiadateľ zloží kauciu v plnej hodnote vypožičanej knihy. Kaucia sa uloží do sporiteľne a úroky pripadnú v prospech knižnice a jej základiny.
3. Tí čitatelia, ktorí dostali upomienku na vrátenie knihy a táto upomienka zostala bez odozvy, musia za druhú upomienku zaplatiť 10 halierov, za tretiu upomienku (od podžupana) zaplatiť 20 halierov v prospech knižnice a jej základiny.
4. Toto rozhodnutie vstúpi do platnosti 1. júla 1906.

Eva Augustínová